

UMEÅ UNIVERSITET

KVALITETSSYSTEM FÖR UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ VID UMEÅ UNIVERSITET

Fastställd av rektor 2017-01-31

Dnr: FS 1.1-780-15

Typ av dokument:	Regel
Beslutad av:	Rektor
Giltighetstid:	2017-02-01 och tills vidare
Område:	Utbildning
Ansvarig enhet:	Planeringsenheten

Innehåll

Utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet.....	3
Syfte och mål.....	3
Organisation och ansvar	3
Medarbetarskap och ledarskap.....	5
Nationella examensmål	6
Utvärderingscykler.....	7
Internationellt överenskomna riktlinjer.....	8
Perspektiv i kvalitetsarbetet	8
Forskarutbildningsmiljö (ESG 1.1, ESG 1.2, ESG 1.3, ESG 1.4, ESG 1.6, ESG 1.7, ESG 1.9).....	8
Rekrytering och antagning (ESG 1.4).	8
Handledning (ESG 1.3, ESG 1.5).....	8
Avhandling och det offentliga försvaret av denna (ESG 1.4)	8
Kurser (ESG 1.2).....	9
Internationalisering.	9
Lika villkor och inflytande (ESG 1.1, ESG 1.3).....	9

Utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet

De nyutexaminerade doktorerna vid Umeå universitet ska visa intellektuell självständighet och ha ett vetenskapligt förhållningssätt. Däri ingår att göra forskningsetiska bedömningar. De nyutexaminerade doktorerna ska ha både bred och djup specialistkunskap, samt ha förmåga att vetenskapligt analysera och göra synteser samt granska komplexa sammanhang, så att de självständigt och kreativt kan formulera frågeställningar med vetenskaplig noggrannhet. De ska kunna bedriva forskning och genomföra andra kvalificerade uppgifter med adekvata metoder. Forskningen ska kunna presenteras och diskuteras både inom och utanför akademien i olika nationella och internationella sammanhang, så att den egna forskningen bidrar till både kunskapsutveckling och samhällets utveckling.

Utbildningen, där basen är forskning, kurser och aktivt deltagande i den vetenskapliga miljön, ska ses som ett första steg i en fortsatt forskarkarriär. De färdiga doktorerna avslutar utbildningen med kunskaper och färdigheter för forskning och annat kunskapsintensivt kvalificerat arbete. Kärnan i detta är intellektuell självständighet och ett vetenskapligt förhållningssätt. Doktorandernas forskning resulterar i ny kunskap som bidrar till samhället i stort, men som även har betydelse inom vetenskapssamhället.

Utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet är i hög grad internationell. Tillsammans med seniora forskare ska doktoranderna med sin forskning bidra till universitetets mål att ha en stark internationell position.

Syfte och mål

Kvalitetssystemet ska stödja hela utbildningsprocessen genom att identifiera och klargöra ansvar samt synliggöra områden/perspektiv som är förutsättningar för en hög kvalitet.

Syftet med Umeå universitets kvalitetssystem för utbildning på forskarnivå är att det ska bidra till att målen för utbildningen uppnås, och att det stärker och utvecklar kvaliteten, genom att ansvar, stödjande och granskande aktiviteter definieras.

Det är i interaktionen mellan doktorander, handledare och forskarutbildningsmiljöerna som kvalitet skapas. Det är där som god forskningskultur upprätthålls och utvecklas. Som ett led i kvalitetsarbetet ska systemet ses som både styrande och stödjande gentemot universitetets övriga regler för utbildningen.

Målet är att utbildning på forskarnivå ska uppfylla universitetets visioner och dokumenterade målsättningar, lagar och föreskrifter samt doktoranders, handledares och andra intressenters förväntningar på utbildningen.

Organisation och ansvar

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för samtliga medarbetare som är involverade i utbildningen (figur 1). Roller och ansvar beskrivs i Arbetsordning för Umeå universitet och Rektors delegationsordning för Umeå universitet.

Figur. 1. Organisation för kvalitetsutveckling för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet. Förutom ledningsansvar finns olika organ där frågor bereds och beslutas. Dessa listas för de olika nivåerna.

Doktorander och handledare ansvarar för att utbildningen genomförs ansvarsfullt och professionellt i enlighet med specificerade mål.

Institutioner och enheter där utbildning på forskarnivå bedrivs utgör grundenheterna där doktorander bedriver sina studier. Institutioner och enheter ansvarar för att nationella och lokala föreskrifter och regler efterlevs.

Fakulteterna ansvarar för utbildningarnas kvalitet och effektivitet. Universitetsledningen har ett övergripande ansvar för kontinuerlig kvalitetssäkring och rektor har tillsyn över utbildningen (tabell 1).

NIVÅ	ENHET	ANSVARSBESKRIVNING
Universitetsnivå	Universitetsstyrelse	Universitetsstyrelsen beslutar om Antagningsordning för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet.
	Internrevision	Internrevisionen granskar att samtliga enheter bedriver en säker verksamhet och att regler efterlevs samt att kraven på en effektiv verksamhet uppfylls. Internrevisionen kontrollerar att riksdagens och regeringens mål och intentioner för högskoleverksamheten följs.
	Universitetsledning	Universitetsledningen ansvarar för att nationella lagar och föreskrifter följs. Utvärderingar av regler och dokument genomförs av planeringsenheten eller externa utvärderare och rapporteras till rektor. Rektor har tillsyn över utbildning på forskarnivå och beslutar i vissa frågor som inte delegerats. Rektors delegationsordning anger vad och till vem beslutsrätten har delegerats.
	Verksamhetsstöd	Universitetsbiblioteket ansvarar för att rutinerna för kraven på publicering av doktors- och licentiatavhandlingar upprätthålls. Universitetsbiblioteket ansvarar för den elektroniska liksom den frivilliga fysiska spikningen. Universitetsbiblioteket ansvarar för att tillhandahålla information och kurser i publiceringsfrågor. Universitetspedagogik och lärandestöd (UPL) ansvarar för forskarhandledarprogrammet. Enheten ansvarar för att tillhandahålla pedagogiska kurser för doktorander.
		Planeringsenheten ansvarar för övergripande verksamhetsplanering och uppföljning/utvärdering. Koordinatör för doktorandärenden erbjuder individuella samtal om rättigheter och skyldigheter i olika frågor som väcks av enskilda doktorander. Beslutssystemet Fokus ger automatiserad uppföljning av data från universitetets stora administrativa system vid behov av nyckeltal.
		Personalenheten ansvarar för stöd till individ-, grupp- och organisationsutveckling. Personalenheten säkerställer att lagar, förordningar, policydokument och regler inom personalområdet efterlevs. Personalenheten ansvarar för ledarskapsutbildning för chefer.
		Studentcentrum ansvarar för systemet för den webbaserade individuella studieplanen. Studentcentrum ansvarar för Ladok på forskarnivå och för utfärdande av examen.
		Kommunikationsenheten ansvarar för att information kommuniceras inom och utanför universitetet.
Fakultetsnivå	Fakultetsnämnd	Fakultetsnämnderna ansvarar för utbildningarnas kvalitet och effektivitet. Fakultetsnämnderna beslutar om fakultetsnämnds, dekans och kanslichefs delegerade beslutsrätter. Fakultetsnämnderna beslutar om allmänna studieplaner.
	Fakultetsledning	Fakultetsledningarna redovisar kvalitetsarbetet årligen till universitetsledningen. Vid fakultetsdialoger återkopplar universitetsledningen och fakulteterna specifika och aktuella frågor inom utbildningen. Kommittéer/råd/utskott för utbildning på forskarnivå bereder ärenden till fakultetsnämnder. Fakultetsinformatörerna ansvarar för information i samband med disputationer.
Institution/enhetsnivå		<p>Prefekten/föreståndaren har arbetsgivaransvar och leder arbetet, ansvarar för att nationella och lokala föreskrifter och regler efterlevs samt beslutar om vidaredelegering av arbetsuppgifter. Examinator och prefekt har övergripande ansvar för utbildningens kvalitet och utveckling inom sitt ämne. Prefekten/föreståndaren ansvarar för att handledningen bedrivs professionellt. Prefekten/föreståndaren ansvarar för att de individuella studieplanerna hanteras enligt reglerna och fastställs, och att institutionsgemensamma kursplaner fastställs. Examinator examinerar och bestämmer betyg på prov. Studierektorer eller samordnare för utbildning på forskarnivå samordnar verksamheten. Studierektor eller motsvarande granskar och kvalitetssäkrar allmänna och individuella studieplaner. Prefekten/föreståndaren ansvarar för att erforderliga uppgifter redovisas till fakulteterna i samband med årsberättelser.</p> <p>Varje handledare ansvarar för att doktorandens utbildning och forskning bedrivs på ett akademiskt och etiskt vedertaget sätt fram till att de nationella examensmålen uppfyllts. Huvudhandledare följer regelbundet upp att doktorandens utbildning fortskrider. En referensgrupp träffar och följer upp doktorandens individuella studieplan minst en gång per år. Varje handledare bidrar till en kreativ forskarutbildningsmiljö genom att regelbundet delta i miljöns olika vetenskapliga fora.</p> <p>Varje doktorand ansvarar för att den egna utbildningen och forskningen genomförs enligt uppställda mål och etiskt vedertagna sätt samt att den visar progression enligt åtagandena i den individuella studieplanen. Varje doktorand bidrar till en kreativ forskarutbildningsmiljö genom att regelbundet delta i miljöns olika vetenskapliga fora.</p>

Tabell 1. Beskrivning över vilken enhet som ansvarar för vad och vari ansvaret består för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet (motsvarande ESG 1.1).

Medarbetarskap och ledarskap

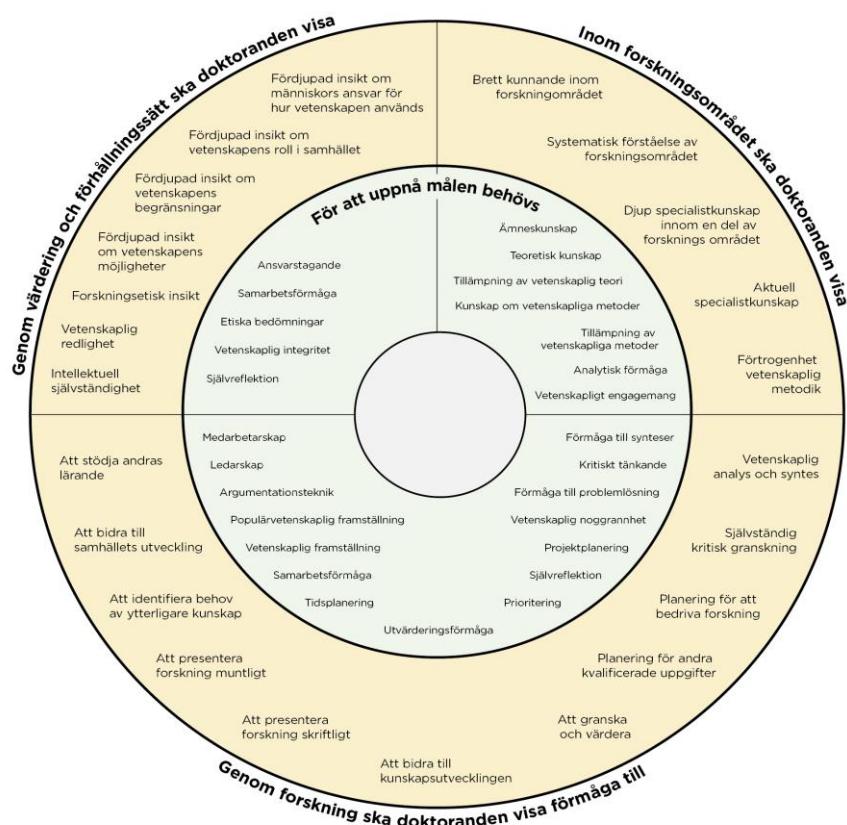
Kvalitetssäkring av utbildning på forskarnivå är ett kollegialt ansvar. Medarbetare ska ha kunskap om dokument rörande värdegrund och etik. Doktorander deltar i en eller flera forskarutbildningsmiljöer där de tillsammans med ledning, handledare och andra seniora forskare bidrar till en god forskningskultur. Ledarskapet är tydligt, engagerat och ansvarsfullt, vilket gäller samtliga nivåer inom universitetet. Universitetsledningen och fakultetsledningar är

tydliga i sin delegering av beslut och skapar förutsättningar för utbildningens utveckling och hållbarhet genom att kontinuerligt utvärdera och förbättra regler och dokument. Varje prefekt och dekan genomgår ledarutbildning. Handledare deltar i pedagogisk utbildning och kompetensutveckling genom kurser och andra aktiviteter.

Alla doktorander som är antagna vid Umeå universitet deltar aktivt i och bidrar till forskarutbildningsmiljöerna genom att delta i seminarier, på konferenser och i andra akademiska sammanhang, i den vetenskapliga diskussionen och den kollegiala granskningen. I dessa sammanhang tränas färdigheter kontinuerligt, inte minst stärks den egna utvecklingen mot intellektuell självständighet och ett vetenskapligt förhållningssätt.

Nationella examensmål

För att svara upp mot höga kvalitetskrav och Umeå universitets visioner och mål, men även för att nationella och lokala regler och förordningar ska efterlevas, ska de nationella examensmålen uppfyllas. För att doktoranden ska nå målen behöver kunskande, kapacitet och färdigheter utvecklas (figur 2). Doktoranderna kan använda modellen som planeringsverktyg inte bara för sina egna utbildningar och utveckling utan även för färdigheter som är betydelsefulla för kommande karriärer.

Figur 2. Schematisk översikt där de nationella examensmålen sammanfattas i den yttre cirkeln och exempel på kunskaper och färdigheter som kan behövas för att uppnå dem i cirkeln innanför.

Utvärderingscykler

Utvärderingar och uppföljningar för utbildning på forskarnivå sker antingen i 1-års, 3-års och 6-års cykler eller fortlöpande. Tidsintervall, vilken typ av dokument eller aktivitet som ska utvärderas samt ansvar för beslut och genomförande beskrivs i tabell 2.

TIDSINTERVALL	DOKUMENT/AKTIVITET	ANSVAR/BESLUT
1 år	Individuell studieplan a) Upprättande och uppföljning b) Fastställande c) Sammanställning av resultat från uppföljning d) Uppföljning kommenteras och redovisas i fakulteternas verksamhetsberättelser	a) Doktorand och handledare genomför b) Prefekt beslutar c) Prefekt redovisar d) Fakultetsledning redovisar
	Verksamhetsplaner och verksamhetsberättelser a) Universitetsnivå b) Fakultetsnivå c) Institution/enhetsnivå	a) Planeringsenheten genomför. Universitetsstyrelsen beslutar b) Fakultetsledning genomför. Fakultetsnämnd beslutar c) Institutionsledning genomför. Prefekt beslutar
3 år	Allmän studieplan a) Upprättande b) Revidering	a) Institutions/enhetsledning genomför Fakultetsnämnd beslutar b) Fakultetsnämnd beslutar
	Avgångsenkät för utbildning på forskarnivå a) Frågor revideras och åtgärder sammanställs b) Åtgärder beslutas c) Genomförda åtgärder utvärderas	a) Planeringsenheten administrerar b) Rektor beslutar c) Planeringsenheten genomför
6 år	Tematiska fakultetsaudits a) Teman fastställs för genomförande b) Genomförande c) Åtgärder och uppföljning till följd av varje audit	a) Rektor, fakultetsledning beslutar b) Fakultetsledning beslutar om genomförande c) Fakultetsledning beslutar
	Kvalitetssystem för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet a) Utvärdering fastställs b) Genomförande c) Åtgärder till följd av utvärderingen	a) Rektor beslutar b) Extern utvärderare genomför c) Rektor beslutar
	Ämnesvis utbildningsutvärdering	Universitetskanslersämbetet genomför
	Utvärdering av kvalitetsarbete/lärosätesgranskning	Universitetskanslersämbetet genomför
Fortlöpande	Universitetsegna regler, handläggningsordningar och planer Fastställande och revidering efter remissomgång minst var femte år	Universitetsstyrelse och universitetsledning beslutar.
	Fakultets- och institutionsegna regler, handläggningsordningar och planer Fastställande, revidering och åtgärder	Fakultetsnämnd, dekan, institutionsledning, och prefekt beslutar
	Tematiska externa/interna utvärderingar a) Beställning och instruktioner för genomförande b) Åtgärder till följd av utvärdering	a) Rektor, fakultetsledning, institutionsledning beslutar b) Rektor, fakultetsledning, institutionsledning beslutar.

Tabell 2. Utvärderingscykler för olika dokument och aktiviteter som ingår i kriterierna samt vem som ansvarar för eller beslutar om utvärderingarna, utvärderingarnas organisation, genomförande och åtgärder.

Internationellt överenskomna riktlinjer

Umeå universitet arbetar kontinuerligt mot Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG) och verkar för att utbildning på forskarnivå ska hålla hög internationell standard. Hur utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet förhåller sig till ESGs riktlinjer sammanfattas i nästa kapitel.

Universitetet ansluter sig även till rekommendationerna som European Universities Association - Council for Doctoral Education (EUA-CDE) antog för utbildning på forskarnivå, de så kallade Salzburg rekommendationerna. Rekommendationerna har som utgångspunkt att målsättningen med utbildning på forskarnivå är att den är ett första steg i en forskarkarriär och att doktorander ses som yngre forskare (eng. early stage researchers) som genom forskningspraktik utvecklar ett vetenskapligt förhållningssätt (eng. research mindset).

Perspektiv i kvalitetsarbetet

Kvalitetsarbetet för utbildning på forskarnivå följer ESGs och EUA-CDEs riktlinjer och rekommendationer, med fokus på forskarutbildningsmiljö, rekrytering och antagning, handledning, studieplaner, avhandling och det offentliga försvaret av denna, kurser samt internationalisering, lika villkor och inflytande. Dessa kan granskas eller utvärderas genom fakultetsaudits, tematiska externa/interna utvärderingar och ämnesvisa peer-review utvärderingar. Nedan beskrivs perspektiven och vilka ESGs standarder och riktlinjer de svarar mot.

Forskarutbildningsmiljö (ESG 1.1, ESG 1.2, ESG 1.3, ESG 1.4, ESG 1.6, ESG 1.7, ESG 1.9)

Forskarutbildningsmiljön är grundläggande för både individuell och långsiktig utveckling av utbildningen. Forskarutbildningsmiljöer inkluderar både miljöer där doktoranderna bedriver forskning och övrig utbildning. I forskarutbildningsmiljön innefattas till exempel hur den är organiserad, utbildningens omfattning, kontinuitet i handledning, resurser för nätverksbyggande och internationalisering, möjligheter till vetenskaplig och personlig utveckling, kursutbud och andra resurser som kan anses nödvändiga. Forskarutbildningsmiljöerna ska tillse att regler och förordningar efterlevs och att doktoranderna kan planera sin fortsatta karriär. I forskarutbildningsmiljöerna ska det säkerställas att varje doktorand ska få förutsättningar att uppnå de nationella examensmålen. Det kollegiala ansvaret inkluderar vetenskaplig integritet för samtliga. För att upprätthålla en god forskningskultur ska varje person bidra till att forskningsetik, god forskningspraktik och publiceringsetik inkluderas i verksamheten. Miljöernas kvalitet granskas genom uppföljningar av individuella studieplaner, genom fakultetsaudits och externa och interna utvärderingar.

Rekrytering och antagning (ESG 1.4)

Rekryteringsprocesserna ska vara tydliga och ta hänsyn till förutsättningar för varje utbildningsplats. Förslag till antagning ska beredas efter väldefinierade kvalitetskriterier och dokumenterat beslutsförslag. Antagningsprocesser regleras i Antagningsordning för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet. Rektors delegation säkerställer beslutsansvar. Universitetets utgångspunkter, utbildningens uppläggning samt rättigheter och skyldigheter ska vara tydliga och kommuniceras med de sökande innan antagning. Doktorander ska ha samma villkor oberoende av finansieringsform. Det är avgörande att den som bedriver studier på forskarnivå är antagen till utbildningen. Kvaliteten i rekryterings- och antagningsprocesser följs upp i verksamhetsprocessen och genom fakultetsaudits.

Handledning (ESG 1.3, ESG 1.5)

Handledningen ska vara anpassad för varje doktorandprojekt. En professionell handledningskultur genomsyrar processen från antagning till slutexamination. Det förutsätter kollegiala strukturer och ett tydligt ledarskap. Handledning ska bedrivas enligt Regler för utbildning på forskarnivå vid Umeå universitet. Rektors delegation säkerställer beslutsansvar i handledarfrågor. Rektor beslutar om indragande av handledarresurser. Varje handledare handleder det antal doktorander som det är avsatt tid för. Kvalitet i handledning utvärderas i fakultetsaudits. Institutioner/enheter säkerställer att det finns fungerande kollegiala fora och att det finns möjligheter till kompetensutveckling för handledare.

Avhandling och det offentliga försvaret av denna (ESG 1.4)

Doktors- och licentiatavhandlingar ska vara av hög vetenskaplig kvalitet. En central kvalitetsindikator är att examinationer av avhandlingar ska genomföras rättssäkert enligt förordningar och regler och enligt vedertagna kollegiala former. Inför det offentliga försvaret av en doktorsavhandling ska institutionerna säkerställa att regelverket följts fram till examination och att den bedömts hålla den vetenskapliga standard som förväntas. Innan publicering ska universitetsbibliotekets krav ha uppfyllts. Betygsnämnd ska examinera både avhandling och försvaret av denna. Det ska vara

tydligt att examensmålen är uppfyllda. Inför det offentliga försvaret av licentiatavhandling ska institutionerna/enheterna säkerställa motsvarande. Examinator examinerar både licentiatavhandling och försvaret av denna där det ska framgå att de nationella examensmålen är uppfyllda. Kvaliteten i dessa processer granskas i fakultetsaudits.

Kurser (ESG 1.2)

Innehållet i kurser kvalitetssäkras genom fastställda kursplaner eller kursbeskrivningar. Kurser ska utvärderas efter avslutning utifrån sammanställda värderingsresultat. De rapporteras årligen till fakulteterna för att ingå i verksamhetsberättelserna. Kvaliteten säkerställs även genom att utsedd examinator bestämmer betyg innan det dokumenteras i Ladok på forskarnivå.

Internationalisering

En viktig kvalitetsindikator är internationella utbyten. Behoven i varje doktorandprojekt ska beaktas när det gäller tillgång till internationella kurser, forskarnätverk, konferenser och utlandsvistelser. Granskning sker genom uppföljningar av individuella studieplaner. Sedan 2015 följer European Statistics (EuroStat, vid europeiska kommissionen) årligen upp utlandsvistelser för doktorander. Universitetet ska bidra med underlag dit. Rekrytering av internationella doktorander och forskare bidrar till internationaliseringen. Vid universitet finns möjlighet att utfärda dubbel och gemensam examen för att bygga mer långsiktiga akademiska samarbeten.

Lika villkor och inflytande (ESG 1.1, ESG 1.3)

Förhållningssättet lika villkor ska tillsammans med jämställdhet vara integrerat i samtliga delar av utbildningen liksom i dess genomförande. Doktoranderna ska ha inflytande över och möjlighet att påverka utbildningen. Granskningen av detta genomförs årligen och redovisas i fakulteternas årsredovisningar. Doktorandernas synpunkter tas tillvara i Avgångsenkät för utbildning på forskarnivå, i medarbetarenkäten och i dialogmöten med universitetsledningen.